

adott határozott rendelkezéseket, de az iskolai könyvtárak és a nyilvános könyvtárak ifjúsági részlegeinek fejlesztéséhez is. Ifjúsági mintakönyvtárak létesültek, elméleti konferenciákon vitatták meg a feladatokat és gyermekek könyvvél való ellátása terén.

A gyermekekkel folytatott könyvtári munkát jelenleg az 1964. május 4-i ifjúsági törvény szabályozza, valamint az egységes szocialista nevelésügyről hozott 1965. február 25-i törvény.

— LA

BIBLIOGRÁFIÁK

Katalóg slovákumových kníh Knížnice Matice slovenskej do roku 1918. (A Matica Slovenská könyvtára szlovákumjainak katalógusa az 1918. évig.) Martin, Matica, 1964. I.: A-J. 504 l., II.: K-P. 505—1019 l., III.: Q-Z, 1020—1644 l.

A Slovenská Matica könyvtárosai hatalmas munka eredményeképpen állították össze — a katalógus cédulái alapján — azoknak a kiadványoknak a jegyzékét, amelyeket „szlovákum”-nak minősítettek könyvtárak anyagából, s amelyek a legrégibb időktől kezdve 1918-ig kerültek kiadásra. A régi s az új cédulakatalógus adatainak egységesítése, a különböző korokban kiadott latin, szlovák, cseh, német, magyar stb.; nyelvű könyvek eredeti helyesírásának tiszteletben tartása mellett egy bizonyos egységes írásmód kialakítása, a szerzők nevéből, a címnek a mű tárgyára utaló szavából, illetőleg a műben szereplő személy nevéből kialakított címszavak megalkotása, végül pedig a kronológia s a kiadás helye szerint összeállított kétféle regiszter arról tanúskodik, hogy a modern tudomány legmagasabb követelményeinek is megfelelő munkáról van szó, amelyet mindenki haszonnal forgathat, akinek a benne foglalt nyomtatványok az érdeklődési körébe tartoznak.

Könyvtárosainkat és társadalomtudományokkal foglalkozó kutatóinkat e kiadvánnyal kapcsolatban az is érdekli, hogy mit neveznek a könyv összeállítói „szlovákum”-nak. Ezt az előző így határozza meg: „szlovákum” minden olyan nyomtatvány, amely a) szlovák nyelven jelent meg a világ bármelyik részén, b) a mai Szlovákia területén került kiadásra bármely nyelven, c) szlovák író más nyelven írt műve, vagy a szlovákokról szóló mű. Keletközép-Európa területén indokoltnak tartjuk a nemzeti, illetőleg a nemzetre vonatkozó művek körének ilyen értelmű kiszélesítését, hiszen a „hungarikákkal” — mutatis mutandis — nekünk is hasonló gondjaink vannak. A „szlovákum”-ok bemutatott meghatározásához az előző szerzői még azt is hozzáteszik, hogy régeb-

ben még a magyarországi tankönyveket, hivatalos rendeleteket s azokat a könyveket is ide számították, amelyekben bármilyen csekély megjegyzés is van Szlovákiáról. Ezúttal ez utóbbiak felvételétől eltekintettek, mert az rendkívül aprólékos munkát igényelt volna.

Annak, hogy a szerzők ily nagy területről származó anyagot foglaltak össze a „szlovákum” fogalmában, a mi szempontunkból sem elhanyagolható következménye van. A kiadvány a többi érdekelt nemzet kutatói számára is fontos. A kronológiai mutató szerint a Matica könyvtárában fellelhető legrégebb „szlovákum” 1493-ban jelent meg. Ezt a bibliográfiát tehát számos magyar szakembernek is érdemes kézbe vennie.

Használhatóságát mindössze az teszi nehezkessé, hogy összeállítói a bemutatott hármas szempont alapján „szlovákum”-nak minősített kiadványokat nem csoportként közlik, hanem betűrendben, mechanikus egymásutánban sorolják fel. Ennek az az eredménye, hogy a minden kétséget kizáró módon szlovák könyvek között pl. magyar nyelvű elektrodinamikai szakkönyv (Rózsahegy, 1903), SCHILLER filozófiájáról szóló bölcsészdoktori értekezés (Pozsony, 1899), a kazánkőről és a rozsdásodás elleni védekezésről szóló tanulmány (Kassa, 1903), BEETHOVEN oratórium magyarra fordított szövege (Kassa, 1903), stb. is található. A földrajzi elv alkalmazása alapján érthető, hogy ANONYMUS három kassai kiadása (1747, 1752, 1772) is ott szerepel a katalógus címszavai között, de miért van ott SZABÓ Károly 1892-ben Budapesten, a Franklin-társulatnál megjelent fordítása is? A szlovákiai születésű, magyar regényírónak sem jelentéktelen, s Cleveland-i professzor korában a magyar irodalmat angolszász nyelvterületen népszerűsítő REMÉNYI József is bekerült két korai novelláskötetével (Pozsony, 1912, 1913) a „szlovákum”-ok közé.

A kiadvány áttekinthetőségét még nehezebbé teszi, hogy olyan műveket is

felsorol, amelyek az egész történeti Magyarországára vonatkoznak, amelyekből tehát csak következtetni lehet a mai Szlovákiára. E címek száma igen nagy; itt most csak egy-kettőt említünk, amelyeknek a „szlovákum”-voltát kétségesnek tartjuk. Így pl.: DÖBRENTÉI Gábor *Régi magyar nyelvemlékei*-t vagy FALUDI Ferenc győri kiadását (1768). Ez utóbbi talán csak azért került ide, mert a dunántúli származású író egy ideig Pozsonyban tanárkodott? SZINYEYI Ferencnek BATSÁNYI Jánosról 1904-ben Budapesten megjelent tanulmánya a felvilágosodás magyar költőjének Kassán töltött évei révén lett „szlovákum”-má? Kimondottan cseh kiadványok (pl. ERBEN cseh népdalai, FRIÜ emlékiratai stb.) is növelik a zavart, nem beszélve SZABÓ Oreszt *A magyar oroszokról (Ruthének)* c. könyvéről. Szépirodalmi művek esetében is tisztább vizet kellett volna önteni a pohárba. ARANY János: *Murány ostroma* c. műve SAMO BODICKÝ-nak 1886-ban megjelent szlovák *Toldi*-fordításával együtt egy címszó alatt szerepel, holott nyilvánvaló, hogy az egyik tárgyánál fogva, a másik nyelvre következtében került a listára. Még zavarosabb a helyzet JÓKAI-nál: BENYÓVSZKY Móriról szóló regényes életrajza (valószínűleg hőse származása révén), *Rab Ráby* c. regényének Pozsonyban 1879-ben megjelent kiadása (nyilván a kiadás helye miatt) a szlovák fordításokkal egybeömlesztve található.

Mindössze csak néhány kiragadott példával akartuk illusztrálni, hogy a kiadvány használhatóságát, áttekinthetőségét nagymértékben növelte volna, ha a „szlovákum”-ok három nagy csoportját a kiadók külön-külön fejezetekbe osztva közzölték volna.

Végezetül néhány apró tévedésre szeretnénk felhívni a figyelmet. Az a KOSSUTH Lajos, aki 1898-ban adta ki Kassán „Kassa szab. kir. város összes érvényben levő szabályrendeletei”-t, nem lehet azonos a nagy magyar államférfival, akiről FRANTIŠEK SLÁMA Pesten 1871-ben kiadott értékezése szól. (II. 584). Ez a két kiadvány semmi esetre sem tartozhat egy címszó alá. A *Kassa – Rákóczi városa* c. vendégforgalmi kalauz nem lehet 1918. előtti nyomtatvány, mert a WIKO-nyomdát csak a két háború között alapították (II. 517), a Baross-szövetség kassai csoportja (II. 518.) is csak 1938 után működhetett; e jobboldali szövetség a HORTHY-Magyarország jellegzetes csoportosulása volt. Ügyelni kellett volna a magyar nyelvű címek helyesírására is, pl.: örög béke, közölkötás-ügy, Pozso-ny, Éi-ptöszentmiklós; néha egészen deformált magyar szavak is találhatóak; pl.: utvršztöje (III. 1215.).

Megjegyzéseinkkel nem akartuk kibébiteni a kiadók kétségtelenül nagy érdemét. Egy esetleges második kiadás esetén viszont az általunk felvetett szempontok érvényesítésével áttekinthetőbbé, használhatóbbá lehetne tenni ezt az így is jelentős művet.

SZIKLAY LÁSZLÓ

A Fejér megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Összeáll. Fülöp Attila. Székesfehérvár, 1965. Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. 191 [1] l.

Az utóbbi tíz évben egymás után jelennek meg a helyismereti irodalomnak — így a sajtónak is — dokumentumait feldolgozó munkák. Ujaban e dokumentumok felkutatása, összegyűjtése és feldolgozása a helyi könyvtárak feladatkörét is gazdagítja, de lelkes vállalkozók már korábban is fáradoztak azon, hogy megyéjük sajtótermékeit címekben, adatokban, nevekben ismertté tegyék és a helytörténeti kutatások megkönnyítésére segédkönyvet adjanak.

Az eddigi regionális sajtóbibliográfiák (Somogy, Veszprém, Komárom, Vas, Borsod-Abaúj-Zemplén) csoportját legutóbb Fejér megye hírlap- és folyóiratbibliográfiája bővítette a Vörösmarty Megyei Könyvtár gondozásában és FÜLÖP Attila szerkesztésében.

A fehérvári sajtó történetéből jelentek meg már összefoglalások, de a megyén belül megjelent hírlapok és folyóiratok rendszeres feldolgozására ez az első „kísérlet”, ahogyan a szerző szerényen nevezi. A munka azonban a kísérlet kereteit messze túlhaladja és éppen ezzel időszerűvé tesz egy kérdés érintését.

A korábbi hasonló jellegű kiadványok ismertetői és bírálói bátorítást adtak arra, hogy a helyi sajtó ismertetői a szoros értelemben vett bibliográfiai adatokon felül adjanak bővebb tájékoztatást is, így: közölgjék az egyes lapok indulásának, megszűnésének vagy szünetelésének okait és körülményeit, célkitűzéseit, jelentősebb harcát, vitáit — ismertessék munkatársait, politikai állásfoglalásukat, szerepüket a helyi társadalmi vagy mozgalmi életben — vagyis közelebbi tájékoztatást is adjanak a periodikák életéről. A szerző igyekezett követni e tanácsot (helyenként talán túlságosan is részletezően: l. a 72, 84, 158, 171, 217, 224. stb. tételeknél).

FÜLÖP Attila munkája rendkívül értékes, gondos és megérdemel alaposabb taglalást is. A 241 tétel részletezése körültekintő utánjárást tükröz. Ez természetesen, hogy ez a mű is az ország leg-

nagyobb periodika-gyűjteményét (OSzK) vette alapul, ezenkívül 3 helyi gyűjteményt dolgozott fel, a legnagyobbakat. Egyes esetekben egyéb köz- és magángyűjteményt is felhasznált. (Jó lett volna a megyében minden létező lelőhelyet felkutatni: az esetleg rejtőzködő periodikák feltalálása lenne igazán értékes!) Hogy e lelkiismeretes munkát teljesebbé tegyük, kiegészítésképpen megemlítünk egy-két címet, amelyik kimaradt a bibliográfiából (pl. *Egyesült Értővel*, Székesfehérvár, 1909; vagy: *Fejérmegyei Néplap Tájékoztatója a Munkás-Paraszt Levelezői Számára*, Székesfehérvár, 1952. jan.) — amelyekre tévesen jegyzi meg, hogy nincs meg az OSzK-ban (l. 32, 42, 223, 231. tétel) — továbbá amelyet nem egészen helyesen írt le (a borítólapról): *Ébredjünk és egyesüljünk* (l. 34.), helyesen: *Ébredjünk és Szövetkezzünk* (a lapfejen).

Külön szólnunk kell a *megjegyzés rovatról*, amely négy részből áll: 1. a címléírásához közvetlenül hozzátartozó adatok (azaz a tulajdonképpeni megjegyzések); 2. a lelőhely-kimutató; 3. az irodalmi hivatkozások; 4. a lapok jellemzése, annotáció, sajtótörténeti ismeretek közlése.

Nagyon alapos munka a címváltozások, mellékletek stb. megállapítása, kezelése és főleg a *lelőhely-kimutató*, azaz az egyes feldolgozott gyűjteményekben található sorozatok részletes leírása, a kiegészítések, hiányok feltüntetése. Az egy éven belüli hiányok pontosan kitűnnek, és az is, hogy az egyes könyvtárakban mely számok vannak meg. (Talán túlalaposságra vall és elhagyható lenne az ilyen megjegyzés: „az OSzK-ban 1914-ig a főlap köteteiben található” (l. 108.) Az *irodalmi hivatkozások*ban elhagyhatónak tartanánk a korábbi szakirodalom kisebb tévedéseinek kihangsúlyozását (l. 135, 171.).

Meggondolandó lehetne a továbbiakban az *alkalmi lapok* kérdése is. Helyi viszony-

latban éppoly érdekesek lehetnek ezek, mint a csupán egyetlen számot megért és máris megszűnt sajtótermékek, vagy az évenként egyszer kiadott „évkönyv”. Ha ezeket felvették — a megye történetének átfogó megismeréséhez és többoldalú bemutatásához segídekhez adva a kutatói munka művelőinek —, érdemes lett volna figyelmet fordítani az egyes alkalmakkor kiadott lapokra is.

A hatféle mutató (időrendi, földrajzi szak, kiadók, nyomdak, név) rendkívül megkönnyíti a kiadvány használatát, amennyiben mindig visszautal a tétel-számra.

A földrajzi mutatóban mellékelt térkép ügyesen szemlélteti a periodikák helységei szerinti megoszlását. Egy kis hiba azonban becsúszt: a térképen szereplő helységek mellett feltüntetett számok összege eltér a kiadvány tételszámainak összegétől (241 helyett 245).

A bibliográfiában az egyes helységeket mindenhol a mai névalakukban vette fel a szerző. Talán nem felesleges annak említése, hogy a címfelvételek a megjelenési helyet a megjelenés idején élő elnevezéssel kell feltüntetnünk. (Adott időben még nem létező helységnevet nem írhatunk.) Olyan helységeknél, ahol a név is változott (pl. Dunapentele, majd Sztálinváros, majd Dunaújváros), és nem csupán helyesírásban jelentkező névmódosulás történt, a periodikán közölt helységnevet kell leírunk. A későbbi elnevezést dátumjelöléssel közöljük.

A kiadvány szép kiállítású, jól áttekinthető, rendszeresen tagolt, levegős szedésű; sajnálatos, hogy a klisék lenyomatái helyenként elkenődtek, olvashatatlanok.

A három nyelvű kivonat (francia, német, orosz) a kötet végén a külföldi kutatókra is gondol: ismerteti a bibliográfia célját, módszerét.

NAGYDÍÓSI GÉZÁNÉ

TARTALOM

<i>Mályusz Elemér</i> : A Thuróczy-krónika XV. századi kiadásai — Die Ausgaben der Thuróczy-Chronik im 15. Jahrhundert	1
<i>Dezsényi Béla</i> : A Magyar Kurir és a cenzúra. 1787—1793. — Der Magyar Kurir und die Zensur 1787—1793.	12

K Ö Z L E M É N Y E K

<i>V. Kovács Sándor</i> : Suso a középkori Magyarországon	40
<i>Petrovich Éde</i> : Ismeretlen adatok a pécsi egyetemi könyvtár történetéhez.....	40
<i>Donáth Regina</i> : A könyvcenzúra az állam kezében — Mária Terézia és Barkóczy primás	43
<i>Halász Margit</i> : Batikolt könyvkötések Magyarországon	49
<i>V. Busa Margit</i> : A Kultsár-könyvtár ismeretlen árverési jegyzéke	60
<i>Turányi Kornél</i> : Kertbeny Károly egy elkobzott levele	62
<i>Turczel Lajos</i> : A csehszlovákiai magyar folyóiratirodalom kezdetei	63
<i>Silfen János</i> : A „Névtelen költő” két verse a Tűz című bécsi folyóiratban.....	67
<i>Szij Rezső</i> : Adatok a XX. századi magyar író és kiadója közötti kapcsolathoz (Részletek a Kner-levelezésből)	70

M A G Y A R K Ö N Y V E S H Á Z

<i>Borsa Gedeon</i> : Tévesen feltételezett XVI. századi nyomdahelyek Deschamps földrajzi szótárában	76
<i>Papp Géza</i> : Szőlősy Benedek és énekeskönyveinek nyomdahelye.....	78

F I G Y E L Ő

<i>Székelly Dániel</i> : A magyar könyvtárügy útmutatója	88
<i>Nagy Lajos</i> : Az állam- és jogtudomány új könyvtári osztályozási rendszere a Szovjetunióban	90
<i>Vértesy Miklós</i> : Tíz éves a Humboldt Egyetem Könyvtártudományi Intézete....	94
<i>Tóth András</i> : Két nyugatnémet könyvtári intézmény jubileuma	95
II: Az AIBM varsói kongresszusa	95
<i>H. Lakatos Éva</i> : Lengyel ex libris kiállítás	96
<i>Somkuti Gabriella</i> : Kiállítás a nyomdászkönyvtár 100 éves jubileuma alkalmából	
<i>Munkácsi Piroška</i> : Az ötödik magyar plakátkiállítás	11

S Z E M L E

Szilágyi János: Munkásosztályunk általános műveltségi helyzete 1919—1945 között Bp. 1964. (Ism. <i>Kovács Ilona</i>)	98
Dersi Tamás: A rejtélyes doktor. Mikes Lajos és az Est-lapok. Bp. 1965. (Ism. <i>Dezsényi Béla</i>)	98
A cenzúra árnyékában (Szerk. Markovits Györgyi és Tóbiás Áron) Bp. 1966. (Ism. <i>D. B.</i>)	101
Csapodi Csaba: Állományvédelmi módszerek és eredmények az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában és Régi-könyv Gyűjteményében. Bp. 1965. (Ism. <i>Podonyi András</i>)	102
Ekschmitt, Werner: Das Gedächtnis der Völker. Berlin, 1964. (Ism. <i>Mezey László</i>) ..	103
Beiträge zur Inkunabelkunde 3. Folge. Berlin, 1965. (Ism. <i>Kulcsár Péter</i>)	104
Rocznik Biblioteki Narodowej. Warszawa, 1965. (Ism. <i>Izsépy Edit</i>)	105
Raue, Günter: Im Dienste der Wahrheit. Ein Beitrag zur Pressepolitik der sowjetischen Besatzungsmacht 1945—1949. Leipzig, 1966. (Ism. <i>D. B.</i>)	106
Sailer, Anton: Das Plakat. Geschichte, Stil und gezielter Einsatz eines unentbehrlichen Werbemittels. München, 1965. (Ism. <i>D. B.</i>)	107
II. Biennale Exlibrisu Wspolczesnego. Katalog. Malbork, 1965. (Ism. <i>Galambos Ferenc</i>)	108
Dressler, Irmgard: Kinderbibliotheksarbeit in der Deutschen Demokratischen Republik. Berlin, 1965. (Ism. <i>la.</i>)	109

B I B L I O G R Á F I Á K

Katalóg slovákumovieh knih Knižnice Matice slovenskej do roku 1918. Martin, 1964. (Ism. <i>Sziklay László</i>)	110
A Fejér megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Összeáll. Fülöp Attila. Székesfehérvár, 1965. (Ism. <i>Nagydiósi Gézáné</i>)	111

TABLE DES MATIÈRES

<i>E. Mályusz</i> : Les éditions de la Chronique de Thuróczy au XV siècle (Avec résumé en allemand)	1
<i>B. Dezsényi</i> : Le journal Magyar Kurir (Courrier Hongrois) et la censure aux années 1787—1793. (Avec résumé en allemand)	12

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>S. V. Kovács</i> : Suso en Hongrie au moyen âge	40
<i>É. Petrovich</i> : Données inconnues sur l'histoire de la Bibliothèque Universitaire de Pécs	40
<i>R. Donáth</i> : La censure de l'État. Marie Thérèse et le primat Barkóczy	43
<i>M. Halász</i> : Livres reliés en batik en Hongrie	49
<i>M. V. Busa</i> : Le catalogue inconnu de la licitation de la bibliothèque d'István Kulcsár	60
<i>K. Turányi</i> : Une lettre confisquée de Károly Kertbeny	62
<i>L. Turczel</i> : Les premiers périodiques hongrois en Tchécoslovaquie	63
<i>J. Silfen</i> : Deux poèmes du «Poète anonyme» dans la revue littéraire hongroise éditée à Vienne: Tüz (Feu)	67
<i>R. Szij</i> : Écrivain et éditeur hongrois au XX ^e siècle (Quelques détails de la correspondance de I. Kner)	70

ANCIENS IMRIMÉS HONGROIS

<i>G. Borsa</i> : Lieux d'impression erronés dans le Dictionnaire géographique de Deschamps	76
<i>G. Papp</i> : Benedek Szőlósy et le lieu de la typographie de ses chansonniers	78

CHRONIQUE

<i>D. Székely</i> : Guide des bibliothèques hongroises	88
<i>L. Nagy</i> : Le système de la nouvelle classification bibliothécaire des sciences juridiques dans l'Union Soviétique	90
<i>M. Vértessy</i> : Dix ans de l'Institut de Bibliothéconomie de l'Université Humboldt ...	93
<i>A. Tóth</i> : Le jubilé des deux institutions bibliothécaires de la République Fédérale Allemande	94
II: Le congrès de l'AIBM à Varsovie	95
<i>É. H. Lakatos</i> : Exposition des ex-libris polonais	95
<i>G. Somkuti</i> : L'exposition du centenaire de la bibliothèque du Syndicat des Imprimeurs à Budapest	96
<i>P. Munkácsi</i> : La cinquième exposition hongroise des affiches	11

COMPTES RENDUS CRITIQUES

Szilágyi, János: Munkásosztályunk általános műveltségi helyzete 1919—1945 között. Bp. 1964. (<i>I. Kovács</i>)	98
Dersi, Tamás: A rejtélyes doktor. Mikes Lajos és az Est-lapok. Bp. 1965. (<i>B. Dezsényi</i>)	98
A cenzura árnyékában. (Szerk. Markovits Györgyi és Tóbiás Áron) Bp. 1966. (<i>B. D.</i>)	101
Csapodi, Csaba: Állományvédelmi módszerek és eredmények az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában és Régi-könyv Gyűjteményében. Bp. 1965. (<i>A. Podonyi</i>)	102
Ekschmitt, Werner: Das Gedächtnis der Völker. Berlin, 1964 (<i>L. Mezey</i>)	103
Beiträge zur Inkunabelkunde. 3. Folge. Berlin, 1965 (<i>P. Kulcsár</i>)	104
Rocznik BibliotekiNarodowej. Warszawa, 1965 (<i>E. Izsépy</i>)	105
Raue, Günter: Im Dienste der Wahrheit. Ein Beitrag zur Pressepolitik der sowjetischen Besatzungsmacht 1945—1949. Leipzig, 1966. (<i>B. D.</i>)	106
Sailer, Anton: Das Plakat. Geschichte, Stil und gezielter Einsatz eines unentbehrlichen Werbemittels. München, 1965 (<i>B. D.</i>)	107
II. Biennale Exlibrisu Wspolczesnego. Katalog. Malbork, 1965 (<i>F. Galambos</i>)	108
Dressler, Irmgard: Kinderbibliotheksarbeit in der Deutschen Demokratischen Republik. Berlin, 1965 (<i>-la</i>)	109

BIBLIOGRAPHIES

Katalóg slovákumovích knih Knižnice Matice slovenskej do roku 1918. Martin, 1964 (<i>L. Sziklay</i>)	110
A Fejér megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája. Összeáll. Fülöp Attila. Szekesfehervár, 1965 (<i>I. Nagydíósi</i>)	111